

משמעות חומש הפקודים

9. במדבר (פרשת במדבר) פרק א פסוק ב
(ב) שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם
במספר שמות כל זכר לגלגלתם:

10. במדבר (פרשת פינחס) פרק כו פסוק ב
שאו את ראש כל עדת בני ישראל מן עשרים שנה ומעלה לבית
אבתם כל יצא צבא בישראל:

11. אור תורה במדבר עמוד 21
"למשפחותם לבית אבותם.. אלה הם פרטי המפקד שבתחילת
הספר, כאשר בני ישראל עדיין נושאים חזון של שליחות וייעוד,
וכאשר עדיין מצפים מהם שיצאו למלחמה לשחרור ארץ ישראל.
עשרים וחמישה פרקים מאוחר יותר, אחרי חטא המרגלים והסירוב
לכבוש את הארץ, אחרי שורת המרידות נגד משה, מיד אחרי מעשה
הניאוף המביש של נשיא בני שמעון זמרי בן סלוא עם המדיינית כזבי
בת צור "לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל", נערך מפקד נוסף
והפעם זיהוים של הפקודים אחר: לבית אבותם". במפקד הראשון
נפקדים בני ישראל למשפחותם, כלומר על פי ייחוס השבטי, המשייך
אותם בסופו של דבר ליעקב, ליצחק ולאברהם; "לבית אבתם", כלומר
על פי הוריהם, ראשי הבתים שלהם, וגם "במספר שמות", כלומר על
פי שמותיהם הפרטיים. מכל זה נשאר במפקד השני רק "לבית
אבתם!" דבר זה אומר דורשני....

12. אור תורה שם
נראה שהמדרש בחר לכנות את ספר במדבר חומש הפקודים כדי
לרמוז לנו כי הסוד המסביר את מה שקרה במהלך הספר, את
ההידרדרות הנוראה של בני ישראל, טמון בשני המפקדים ובמה
שמבדיל ביניהם. במפקד הראשון, בימי התרוממות הרוח של דור
יוצאי מצרים, כל אחד מבני ישראל חש מחובר לשבט שלו, וזרכו
לאבות האומה ולאמותיה. לדאבון לב, על המפקד השני החיבור הזה
אבד. עכשיו היחיד מתייחס רק על בית הוריו, בעלי קרבת הדם
המיידיית אליו

השלב בו עלולים ללכת לאיבוד

13. בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק לא
(לא) ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו
אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה קנען ויבאו עד
חרן וישבו שם:

14. מדרש הגדול בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק כז
אלה תולדת תרח תרח. נתן הקדוש ברוך הוא גדולה לתרח וקיבלו
בתשובה ואף על פי שהיה בתחלה עובד צלמים ולולי שקיבל הקדוש
ברוך הוא תשובתו לא היה אומר לאברהם ואתה תבוא אל אבותיך
בשלום (בראשית טו, טו), להיות עמו במחצתו. ולא עוד אלא
שהסכימה דעתו שלתרח לבחור את ארץ ישראל עד שלא נצטווה,
שנאמר ויקח תרח את אברם בנו

15. ספורנו בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק לא
(לא) ללכת ארצה קנען. שהיתה מוכנת אל גרם המעלות במושכות,
ורצויה מכל הארצות, כאמרו "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה"
(דברים יא, יב). ולא הוזק אורה בגשם המבול כאויר כל שאר
הארצות, כאמרו "לא גשמה ביום זעם" (יחזקאל כב, כד), וכבר אמרו
חז"ל "אורה של ארץ ישראל מחכים" (בבא בתרא קנב ב):

16. רעיונות משני חיים עמוד 160
היה לתרח די כוח רצון לעזוב את אור כשדים, אך לא להשלים את
מסעו לכנען; לעשות את המסע מ – אך לא את המסע אל. הוא נתקע
בחרן. אברהם היה צריך להשלים את המסע. להיות יהודי הוא לדעת
כי החיים הם, במובן מסוים, מסע. כאלה היו חיו של אברהם. כאלו
היו גם חיי משה. וכאלה הם חיינו, כאומה וכיחידים. כעל כן חשוב כל
כך לדעת כבר מן ההתחלה לאן מועדות פנינו ולא לשכוח זאת ולא
לוותר על כ, כי קל לעזוב אך קל הרבה פחות להגיע.

במדבר – כמה אנחנו שווים באמת?

1. ילקוט שמעוני תורה פרשת במדבר רמז תרכ"ד
בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו
להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקדוש ברוך הוא אמר להן
הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר הבו לה' משפחות עמים כשם
שבני מביאין, ויתילו על משפחותם, לכך מנאם בראש הספר הזה
אחר המצות, אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר
סיני, ואחר כך וידבר ה' במדבר סיני שאו את ראש כל עדת בני ישראל
[א, א] **שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהן**

2. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ב עמוד ב
והכתי': ויאמר ה' מסיני בא זרח משעיר למו, וכתיב: אלוה-ה מתימן
יבוא וגו', מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן? א"ר יוחנן: מלמד
שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא
אצל ישראל וקבלוה!

3. ללמוד בבלי פרשת במדבר עמוד 5
בעצם דברי הילקוט יש להתפלא: מה פשר הטענה שטוענים אומות
העולם? הלא מפורש מצינו בגמרא כי הקב"ה הציע תורה לכל
האומות והם סירבו לקבלה! כיצד הם יכולים אפוא להתאונן כעת על
שישראל קיבלו לבסוף את התורה.

4. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ג עמוד ב
אין מקבלין גרים לימות המשיח, כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד
ולא בימי שלמה! (דמשום גדולתן דישראל קא עבדי דכתיב (ישעיהו נד) מי גר
אתך בעניותך עליך יפול בעשירותך)

5. ערוך השולחן יורה דעה סימן רסח סעיף ט
וכן לא יקבלו גרים לימות המשיח מפני שאז יהיו ישראל במעלה
עליונה ויתגייירו מפני זה ולא לשם שמים וזה שקיבל שלמה את בת
פרעה מפני שאותה אין מה לחשוך שתתגיייר מפני הטובה שבת מלך
היא [תוס' ד"ה לא] ולזה כתיב באסתר [ח, יז] ורבים מעמי הארץ
מתיהדים כלומר מתיידיים מעצמן ונעשו גרים גרורים כמו שבימי דוד
ושלמה נתוספו גרים גרורים מעצמם וכמו שמצרים עלו ערב רב
בראותם גדולת ישראל והם היו לישראל למוקש:

6. רות פרק א פסוק יד - יח
(יד) ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה:
(טו) ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי
יבמתך: (טז) ותאמר רות אל תפגעני בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל
אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלקיה אלקי: (יז) באשר
תמותי אמות ושם אקבר פה יעשה ה' לי וכה יסיף כי המנות יפריד ביני
ובינך: (יח) ותרא פי מתאמצת היא ללכת אתה ותתחיל לדבר אליה:

7. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד א
תנו רבנן: גר שבא להתגיייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת
להתגיייר? אי אתה יודע שישאל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים
ומטורפין, ויסורין באין עליהם? אם אומר: יודע אני ואיני כדאי (ואיני
ראוי להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לך מקבלין אותו מיד). ומודיעין אותו
מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות,

8. ללמוד שם
טבעו של אדם: גם אם הוא אינו רוצה דבר מה, לאחר שהוא מגלה
שמישהו אחר מעוניין באותו דבר - גם הוא מגלה בו עניין ומעניק לו
חשיבות אמנם מלכתחילה הם לא רצו לקבל את התורה ולא גילו בה
כל ענין. אולם כאשר נוכחו לדעת כי ישראל מקבלים את התורה
ושמחים בה - שינו את טעמם והתאוננו על כך שהתורה לא ניתנה
להם

23. סימן לבנים במדבר עמוד 28

החברה האנושית מלאה בדגלים של עמים, ערים, חברות, קבוצות ועוד. הדגל בראש ובראשונה מסמן מרכז שהכל מתאספים ומתקבצים סביבו. הדגל יוצר מכנה משותף ומייצג מטרה נעלה ומאחדת. לכל צבא יש דגל המזכיר לשם מה נלחמים. שאר הרוח שהדגל נוסך בחיילים מאפשר להתרומם מעל הקשיים ולדלג מעליהם

החברה כאמצעי מעצב לאדם

24. רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה א

דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע, ואומר אשרי האיש וגו', וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים, ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדד וידום, ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר מי יתנני במדבר מלון אורחים

25. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ט עמוד ב

חזון עבדיהו כה אמר ה' אלהים לאדום וגו' מאי שנא עובדיה לאדום? אמר רבי יצחק: אמר הקדוש ברוך הוא: יבא עובדיה הדר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם, וינבא על עשו הרשע שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם.

26. כוכבי אור שביבי אור

ואמרו חז"ל (סנהדרין ל"ט): מ"ש עובדיה לעשו, יבא עובדיה שדר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם וכו'. נמצא כי מי שהוא בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם נתעלה משום זה והוא עבור זה צדיק, כי המעשים הוא לפי האיכות לא לפי הכמות, אף כי בעצם מצד מעשיו אין זה צדיק אך המקום גורם, יען כי בטבע האדם נמשך אחר רעיו וחבריו לכן הוא צדיק.

ערך האדם בעיני עצמו

27. ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כז פסוק ב - ד

(ב) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יִפְלֵא נֶדֶר בְּעַרְפּוֹ נִפְשֵׁת לֵה': (ג) וְהָיָה עֲרַפְךָ הַזֶּכֶר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה וְהָיָה עֲרַפְךָ חֲמִשִּׁים שָׁקֶל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: (ד) וְאִם נִקְבְּהָ הוּא וְהָיָה עֲרַפְךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל:

ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כז פסוק ז

(ז) וְאִם מִבֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה וְעַד שָׁנָה אֶרְבָּעִים וְעֶשְׂרִים שָׁקֶל וְלִנְקֵבָה עֶשְׂרֵה שָׁקֶלִים:

(ז) ואם מבן ששים שנה וגו' - כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש, לפיכך האיש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שליש בערכה, דאמרי אינשי סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימא טבא בביתא:

28. רש"י הירש ויקרא (פרשת בחקותי) פרק כז פסוק ב

"ערך" אינו שווי דמים. "ערך" - ובייחוד "ערכך" - הוא ביטוי של שוויו רעיוני והוא מבטא את שוויו הרעיוני של האדם לה' ולמקדשו. אותו שוויו הוא כללי וקבוע; הוא מתעלם מכל ייחוד גופני, רוחני, מוסרי וחברתי ועולה ויורד רק על - פי המין והגיל. אותה כלליות כבר רמזה בלשון "ערכך נפשות": מתחשבים רק בעצם הנפשות, וכל אדם חי הרי הוא נפש

17. שם עמוד 159

בין חומש שמות לחומש במדבר יש קווי דמיון מפליאים. שניהם עוסקים במסעות, שניהם מציגים את בני"כ ככפויי טובה וקשי עורף ... בכל אחד מהם חוטאים בני"כ חטא גדול, חטא העגל בחומש שמות וחטא המרגלים בחומש במדבר ... אבל יש הבדל חשוב ביניהם. חומש שמות עוסק במסע מ. חומש במדבר במסע אל. שמות הוא סיפורה של בריחה משעבוד ... בספר במדבר, לעומת זאת, מצרים היא כבר זכרון ישן ... ישראל מביטים קדימה, הם חושבים לא על הסכנות שבבריחה ממצרים, אלא על הסכנות האפשריות ביעד שהם נוסעים אליו, בארץ המבטחת לו היינו קוראים את התורה לראשונה, היינו מניחים שחלק זה של המסע יהיה נינוח יותר ... ובכל זאת קורה ההיפך. מצב הרוח הלאומי בספר במדבר קודר במידה ניכרת מזה שבספר שמות התורה, בריאליזם מרשים, מספרת לנו דבר הנוגד את האינטואיציה שלנו, דבר בעל חשיבות רבה. המסע מ תמיד קל יותר מהמסע אל .

18. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק ג - ד

(ג) וְלָמָּה ה' מְבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחַרְבַּב נַשְׁיֵנוּ וְנָטַפְנוּ יְהִי לְבַד הַלֹּא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִם: (ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִם:

19. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק ו - ז

(ו) וַיְהִי־שֶׁעַן בֵּן נָוֹן וְקַלֵּב בֶּן יִפְנֵה מִן הַתְּרִים אֶת הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם: (ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עַדְתַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

20. מושב זקנים במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק מ

(מ) וישכימו בבקר ויעלו אל ראש ההר. מאד הוקשה להרא"ש כיון שאמרו כל המרד הזה, נתנה ראש ונשובה מצרימה, למה [אמרו] אח"כ הננו ועלינו, כ"ש אחר שנגזר עליהם שימותו במדבר שיותר טוב היה להם לחזור למצרים. ותירץ שזו היתה עיקר כוונת יוצאי מצרים, משעה שבערו הים וראו כל מצרים שמתו בים אמרו מה לנו לילך ולכבוש ז' עממים אשר קבוצה ארזים גבהם, ונניח ארץ מצרים שנכבשה לפנינו כי מתו כל אנשיה ולא נשאר בה כי אם נשים וטף. ועוד כי בה נתגדלו וכן המקום על יושביו. וזהו טעם (שמות כ"ב) ויסע משה את ישראל מים סוף שהסיעם בעל כרחם מהטעם שאמרת, וזו המחשבה הרעה היתה לכל התלונות שהתלוננו במדבר לבקש תואנה איך יתנו ראש לשוב מצרימה. וכאשר באו למדבר פארן הסכימו לשלוח מרגלים, אמרו אולי יסכים הב"ה על ידינו שנחזור. וכאשר חזרו המרגלים והגידו להם תוקף אנשי הארץ וגבורתם, אמרו נתנה ראש ולא במרד בהב"ה אלא נבקשה פניו שיסכים על ידינו, וכשראו שאי אפשר בשום ענין שתתקיים עצתם אמרו הננו ועלינו

להיות מחובר ליעד

21. במדבר (פרשת במדבר) פרק ב פסוק א - ב

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: (ב) אִישׁ עַל דָּגְלוֹ בְּאֹתַת לְבָיִת אֲבֹתָם יִחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּנְגַּד סָבִיב לְאֹהֶל מוֹעֵד יִחַנוּ:

(ב) באתת - כל דגל יהיה לו אות מפה צבועה תלויה בו. צבעו של זה לא כצבעו של זה, צבע כל אחד כגוון אבנו הקבועה בחשן, ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו.

22. במדבר רבה (וילנא) (פרשת במדבר) פרשה ב סימן ג

בשעה שנגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים שנאמר (תהלים סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן והיו כולם עשויים דגלים שנאמר (שיר /השירים/ ה) דגול מרבבה כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים התחילו מתאווים לדגלים אמרו אלואי כך אנו נעשים דגלים כמותן

29. במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק לג
(לג) וְשֵׁם רְאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנַק מִן הַנְּפִילִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים
וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

30. עמוד הימיני סימן יג
אם נבוא להעמיד כמות מול כמות כי אז תהיה תמיד ידינו על התחתונה. סוד עמידתנו בזה שאנו מלמדים שלא הכמות היא הקובעת, שקצת מן האור דוחה הרבה מן החושך, "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי". "אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם וה' אתנו" עונה יהושע וכלב על טענת המרגלים: "ושם ראינו את הנפילים ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם" והמרגלים לא שיקרו! הם רק טעו. הם העריכו את הכל לפי ראות העין, - "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם"... יהדות מלמדת להעמיד את האיכות מול הכמות; מול החרב והחנית והכידון את שם השם צבאו-ת; מול ים הטומאה, את פך השמן חתום בחותמתו של כהן גדול; מול הגבור לוכד עיר את הגבור האמיתי - המושל ביצרו...

סיכום קצר:

ערך ושווי הם שני מושגים שונים. ערך הוא דבר מוחלט שאינו משתנה בהתאם לתנאים הסביבתיים לעומת שווי שמשתנה. טבעו של אדם לקבוע את ערכי חייו ביחס לחברה וביחס לנסיבות השונות אולם על האדם לדעת שכדי לממש ערכים, הדרך הנכונה היא לא לבחון אותם ביחס ל אלא להגדיר את המהות ומתוך כך לפעול ולעשות.

